

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Kielcach

LKI – 4112-01-02/2013
S/13/002

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	S/13/002 – Oczyszczanie ścieków wytwarzanych w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego na terenie gminy Busko-Zdrój, w wyniku udzielania zabiegów ¹ .
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2011 r. do czasu zakończenia kontroli.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
Kontrolerzy	1. Stanisław Łuczyński, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 86664 z 30 września 2013 r. 2. Zbigniew Majewski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 86663 z 30 września 2013 r. 3. Krzysztof Kopeć, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 86665 z 30 września 2013 r. [Dowód: akta kontroli str. 1-6]
Jednostka kontrolowana	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej spółka z o.o. w Busku-Zdroju, ul. Łagiewnicka 25, 28-100 Busko-Zdrój (dalej: <i>Przedsiębiorstwo</i> lub <i>MPGK</i>).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Krzysztof Kryczka, Prezes Zarządu MPGK spółka z o. o. w Busku-Zdroju (dalej: <i>Prezes Zarządu</i>). [Dowód: akta kontroli str. 7]

II. Ocena kontrolowanej działalności²

Ocena ogólna

Przedsiębiorstwo nie podejmowało skutecznych działań w celu rozwiązania problemu ścieków pokąpielowych odprowadzanych przez zakłady lecznictwa uzdrowiskowego, wykonujące zabiegi lecznicze na terenie gminy Busko-Zdrój. Rada Miejska w Busku-Zdroju uchwałą nr XXVIII/312/09 z dnia 30 kwietnia 2009 r. przyjęła regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków, wprowadzający zakaz przyłączania do miejskiej sieci kanalizacyjnej dostawców, w celu zrzutu ścieków pokąpielowych. Projekt regulaminu został przygotowany i przedłożony burmistrzowi przez MPGK, bez przeprowadzenia analiz uzasadniających negatywny wpływ tych ścieków na funkcjonowanie miejskiej oczyszczalni ścieków w Siesławicach. MPGK tolerowało wprowadzanie w latach 2009-2013 do urządzeń kanalizacyjnych ścieków pokąpielowych zawierających stężenia związków chloru i siarczanów o wartościach wyższych niż określone rozporządzeniem Ministra Budownictwa z 14 lipca 2006 r. w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych³, przez Sanatorium „Słowacki”, Pensjonat „SANATO”, Sanatorium „Zbyszko”, Sanatorium „ASTORIA” i Zakład leczniczy „NATURA”. Wypowiedzenia zawartych umów dokonano dopiero 16 lipca 2013 r. Zarząd *Przedsiębiorstwa* nie podjął żadnych działań w związku ze stwierdzeniem przekroczeń dopuszczalnego stężenia chlorków i siarczanów w ściekach bytowych odprowadzanych w latach 2011-2012 przez sanatoria „Rafał” i „Krystyna”. *Przedsiębiorstwo* nierzetelnie wywiązywało się z obowiązku, określonego w art. 9 ust. 3 ustawy z 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków⁴, prowadzenia regularnej kontroli ilości i jakości odprowadzanych ścieków bytowych oraz przestrzegania warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych. W latach 2009-

¹ Ścieki wytwarzane w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego w wyniku udzielania zabiegów zwane w dalszej części wystąpienia ściekami pokąpielowymi.

² Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według 3-stopniowej skali ocen jest nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie daje prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, Najwyższa Izba Kontroli stosuje ocenę opisową.

³ Dz. U. z 2006 r. Nr 136, poz. 964 ze zm.

⁴ Dz. U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858 ze zm.

2013 przeprowadzono kontrolę jakości ścieków bytowych w sześciu z 13 zakładów lecznictwa uzdrowiskowego (46%), odprowadzających ścieki pokąpielowe do oczyszczalni ścieków Uzdrowisko Busko-Zdrój S.A. Prawidłowo, zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym (z dnia 26 maja 2009 r.), MPGK przeprowadzało pomiary jakości ścieków oczyszczonych w mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Siesławicach i wprowadzanych do odbiornika (tj. do „Rowu od Buska” – dopływu potoku Maskalis).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Opis stanu
faktycznego

MPGK posiada pozwolenie wodnoprawne z dnia 26 maja 2009 r. (RLO-6223/10/09) na odprowadzanie do „Rowu od Buska” (dopływ potoku Maskalis w zlewni rzeki Nida) ścieków komunalnych oczyszczonych w mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków dla miasta i gminy Busko-Zdrój w Siesławicach, wydane przez starostę buskiego (dalej: Starosta). W pozwoleniu tym określone zostały średnie i maksymalne przepływy dobowe oczyszczonych ścieków komunalnych odprowadzanych do odbiornika ($Q_{d\text{śr}}=7.400\text{ m}^3/\text{d}$, $Q_{d\text{max}}=9.660\text{ m}^3/\text{d}$) oraz maksymalne stężenia zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych (tj.: pięciodobowe biochemiczne zapotrzebowanie tlenu „BZT₅” – 15 mg O₂/l, chemiczne zapotrzebowanie tlenu „ChZT_{Cr}” – 125 mg O₂/l, zawiesiny ogólne – 35 mg/l, azot ogólny – 15 mg N/l, fosfor ogólny – 2 mg P/l). [Dowód: akta kontroli str. 65-69]

Starosta w dniu 26 kwietnia 2012 r. udzielił *Przedsiębiorstwu*, na jego wniosek, nowego pozwolenia wodnoprawnego (RLO-6341/6/2012), w którym wielkości przepływu oczyszczonych ścieków komunalnych odprowadzanych do odbiornika oraz maksymalne stężenia zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych podczas normalnej pracy oczyszczalni, pozostały na tym samym poziomie co w poprzednim pozwoleniu. W nowym pozwoleniu określone zostały stężenia zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych odprowadzanych do odbiornika podczas awarii i rozruchu oczyszczalni, z tym że czas trwania awarii nie może przekroczyć 48 godzin, a w przypadku rozruchu oczyszczalni – 31 dni. [Dowód: akta kontroli str. 70-74]

We wnioskach składanych do Starosty (w 2009 r. i 2012 r.) o udzielenie pozwolenia wodnoprawnego, *Przedsiębiorstwo* nie odnosiło się do problematyki oczyszczania ścieków pokąpielowych i nie zamieszczało w nich propozycji dotyczących określenia stężenia chlorków i siarczanów w ściekach odprowadzanych do odbiornika, pomimo że od początku roku 2009 do miejskiej sieci kanalizacyjnej wpływały wody pokąpielowe. Posiadane przez MPGK pozwolenia wodnoprawne również nie zawierały zapisów dotyczących ścieków pokąpielowych. [Dowód: akta kontroli str. 65-74]

Z wyjaśnień Krzysztofa Kryczki, Prezesa Zarządu wynika, iż wnioskując w roku 2009 i 2012 do Starosty Buskiego o udzielenie pozwoleń wodnoprawnych nie wnoszono o określenie stężeń chlorków i siarczanów w ściekach odprowadzanych do odbiornika, ponieważ oczyszczalnia *Przedsiębiorstwa* jest oczyszczalnią ścieków miejskich. W związku z powyższym również Instrukcja obsługi oczyszczalni, podaje i ustala skład ścieków surowych kierowanych do oczyszczania oraz stężenia zanieczyszczeń w ściekach odprowadzanych do odbiornika w zakresie pięciodobowego biochemicznego zapotrzebowania tlenu (BZT₅), chemicznego zapotrzebowania tlenu (ChZT_{Cr}), zawiesiny ogólnej, azotu ogólnego i fosforu ogólnego. Jedynie do tych wskaźników zanieczyszczeń odnosi się rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szkodliwych dla środowiska wodnego. [Dowód: akta kontroli str. 209, 210]

W związku z realizacją warunków zawartych w pozwoleniach wodnoprawnych, *Przedsiębiorstwo* zostało zobowiązane do prowadzenia z częstotliwością miesięczną analiz jakości oczyszczonych ścieków odprowadzanych do odbiornika w zakresie pięciodobowego biochemicznego zapotrzebowania tlenu, chemicznego zapotrzebowania tlenu, azotu, fosforu i zawiesiny. Badania jakości oczyszczonych ścieków w ww. zakresie prowadzone było przez laboratorium *Przedsiębiorstwa*, natomiast od czerwca 2009 r. równoległe przez laboratorium akredytowane – *Przedsiębiorstwa Naukowo-Technicznego „EKOTERRA” Spółka z o.o.* w Kielcach. W okresie od stycznia 2008 r. do sierpnia 2013 r. ww. stężenia zanieczyszczeń w ściekach odprowadzanych do odbiornika mieściły się w granicach normy określonej w pozwoleniu wodnoprawnym. Jedynie w sierpniu 2008 r. oraz we wrześniu 2013 r. wystąpiły przekroczenia dopuszczalnego stężenia fosforu o odpowiednio 0,35 mg/l oraz 0,14 mg/l (maksymalna wartość określona w pozwoleniu – 2 mg/l). W trzech miesiącach 2012 r. (maj,

październik, listopad) oraz dwóch miesiącach 2013 r. (sierpień, wrzesień) wystąpiło przekroczenie stężenia azotu ogólnego określonego dla pracy oczyszczalni w warunkach normalnych. Nie przekroczono natomiast dopuszczalnego stężenia azotu i fosforu określonego w pozwoleniu wodnoprawnym dla okresu awarii i rozruchu oczyszczalni. [Dowód: akta kontroli str. 75-80]

Laboratorium *Przedsiębiorstwa* w okresie od 1 stycznia 2011 r. do 30 sierpnia 2013 r. przeprowadziło:

- 245 badań stężenia chlorków w ściekach surowych dopływających do oczyszczalni (22 badania w 2011 r., 114 w 2012 r. oraz 109 w 2013 r.),
- 18 badań stężenia siarczanów w ściekach surowych dopływających do oczyszczalni (14 badań w 2011 r. oraz cztery w 2012 r.),
- 109 badań stężenia chlorków w ściekach oczyszczonych wprowadzanych do odbiornika (12 badań 2012 r. oraz 97 badań w 2013 r.)

Laboratorium nie prowadziło w analizowanym okresie badań w zakresie stężenia siarczanów w ściekach oczyszczonych wprowadzanych do odbiornika, a od kwietnia 2012 r. również stężenia siarczanów w ściekach surowych dopływających do oczyszczalni.

Stężenie chlorków i siarczanów w ściekach surowych dopływających do miejskiej oczyszczalni ścieków, zgodnie z wynikami ww. badań, utrzymywało się w przedziałach od 51,2 do 756,4 mg Cl/dm³ oraz od 55,9 do 103,7 mg SO₄/dm³. Średnie stężenie chlorków na dopływie do oczyszczalni kształtowało się w analizowanym okresie na poziomie od 163,75 mg Cl/dm³ w okresie styczeń - sierpień 2013 r., poprzez 209,57 mg Cl/dm³ w roku 2011, do 256,12 mg Cl/dm³ w roku 2012, natomiast siarczanów od 90,77 mg SO₄/dm³ w 2011 r. (na podstawie 14 wyników pomiarów) do 99,8 mg SO₄/dm³ w lutym i marcu 2012 r. (na podstawie czterech pomiarów).

Roczne średnie stężenie chlorków w ściekach oczyszczonych wprowadzanych do odbiornika według wyników badań laboratorium *Przedsiębiorstwa* wyniosło w 2012 r. – 160,63 mg Cl/dm³, natomiast w okresie od 1 stycznia do 30 sierpnia 2013 r. – 130,8 mg Cl/dm³. W 2011 r. nie prowadzono badań w ww. zakresie.

Z porównania wyników dostępnych badań przeprowadzonych przez laboratorium *Przedsiębiorstwa* w zakresie stężenia chlorków i siarczanów z dopuszczalnymi wartościami stężeń ww. zanieczyszczeń określonymi w załączniku nr 3 do rozporządzenia Ministra Środowiska z 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego⁵, wynika, że stężenia chlorków i siarczanów na dopływie do oczyszczalni, jak też stężenie chlorków na odpływie nie przekraczały dopuszczalnych wartości, tj. 1000 mg Cl/l oraz 500 mg SO₄/l określonych w ww. rozporządzeniu. [Dowód: akta kontroli str. 81-87]

Według posiadanej przez *MPGK Dwuwariantowej koncepcji przebudowy i remontu miejskiej oczyszczalni ścieków komunalnych dla Miasta i Gminy Busko-Zdrój*⁶ (z marca 2008 r.), średni przepływ dobowy ścieków do oczyszczalni określony został na poziomie 3 000 m³/dobę (w etapie I) oraz 3 500 m³/dobę (w etapie II). Średniodobowa ilość ścieków dopływających do oczyszczalni została zwiększona do poziomu 4 700 m³/dobę w Programie Funkcjonalno-Użytkowym przygotowanym przez firmę MEKOR z grudnia 2012 r. Obecnie dopływająca do oczyszczalni średniodobowa ilość ścieków jest wyższa niż zaproponowana zarówno w dwuwariantowej koncepcji, jak też w Programie Funkcjonalno-Użytkowym – wynosi bowiem 5.785 m³/d (wartość średnia z 2013 r. wg opinii EKO-PLAN z października 2013 r.). [Dowód: akta kontroli str. 104, 346]

Na podstawie posiadanej przez *MPGK Analizy i oceny dynamiki dopływu ścieków do oczyszczalni w Siesławicach gm. Busko-Zdrój – w okresie perspektywicznym*⁷ (z 2012 r.), kontrolujący stwierdzili, że średniodobowe dopływy ścieków do oczyszczalni w latach 2009-2012 (I półrocze) wynosiły: 4 335 m³/dobę w 2009 r., 5 030 m³/dobę w 2010 r., 5 895 m³/dobę w 2011 r. i 5 059 m³/dobę w okresie I półrocza 2012 r. Natomiast maksymalne dopływy ścieków do oczyszczalni w latach 2009-2012 kształtowały się na poziomie bliskim lub przekraczającym

⁵ Dz. U. z 2006 r. Nr 137, poz. 984 ze zm.

⁶ Koncepcja opracowana przez firmę EcoOne Sp. z o.o. (autorzy dr inż. Mirosław Makowski, mgr inż. Tomasz Olechno) w marcu 2008 r.

⁷ Analiza z 2012 r. opracowana na zlecenie *MPGK* przez zespół w składzie dr inż. Marian Długosz i dr inż. Jacek Myczka.

maksymalną dobową przepustowość oczyszczalni (tj. 9 660 m³/dobę), określoną w pozwoleniu wodnoprawnym z 26 maja 2009 r. (wydanym dla MPGK na odprowadzanie oczyszczonych ścieków komunalnych do „Rowu od Buska”). Np. w 2011 r. maksymalne dopływy wynosiły od 4 757 we wrześniu do 16 024 m³/dobę w lipcu, a w I półroczu 2012 r. od 6 903 w styczniu do 8 854 m³/dobę w czerwcu. [Dowód: akta kontroli str. 140, 144, 148, 152, 161-162]

Krzysztof Kryczka Prezes *Przedsiębiorstwa* wyjaśnił, że nie zna przyczyn dlaczego na etapie zlecenia opracowania projektu modernizacji komunalnej oczyszczalni ścieków, podjęta była decyzja o zmniejszeniu średniodobowej przepustowości miejskiej oczyszczalni ścieków, tj. z 7 400 m³/dobę na 3.500 m³/dobę i nie wie kto w MPGK podjął tę decyzję. [Dowód: akta kontroli str. 650]

Przedsiębiorstwo w latach 2009 – 2013 w oparciu o art. 9 ust. 3 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, prowadziło kontrolę jakości odprowadzanych ścieków bytowych i ścieków przemysłowych oraz kontrolę przestrzegania warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych. Według zbiorczego zestawienia wyników badań jakości ścieków, przeprowadzonych przez laboratorium *Przedsiębiorstwa* w zakładach lecznictwa uzdrowskiego, wykorzystujących w swojej działalności wody lecznicze i odprowadzających ścieki pokąpielowe do miejskiej oczyszczalni ścieków (Sanatorium „Słowacki”, Pensjonat „SANATO”, Sanatorium „Zbyszko”, Sanatorium „ASTORIA”, Zakład Leczniczy „NATURA”), w 15 przypadkach (na ogółem 33 przeprowadzone badania w latach 2009 – 2013) wystąpiły jednoczesne przekroczenia dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń w zakresie chlorków i siarczanów w ściekach wprowadzanych do kanalizacji miejskiej, określonych rozporządzeniem Ministra Budownictwa w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych. Dodatkowo w pięciu przypadkach przekroczone zostało dopuszczalne stężenie chlorków, określone w ww. rozporządzeniu.

Spośród 20 wyników badań, w których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnego poziomu stężenia chlorków, w sześciu przypadkach przekroczenia te mieściły się w granicach od 1.000 do 2.999 mgCl/dm³, w dziewięciu od 3.000 do 4.999 mgCl/dm³, w pięciu powyżej 5.000 mgCl/dm³.

Dopuszczalne stężenie siarczanów zostało przekroczone w 15 przypadkach, z tego w odniesieniu do siedmiu stężenie siarczanów mieściło się w granicach od 500 do 999 mgSO₄/dm³, a w ośmiu wynosiło od 1.000 do 1.700 mgSO₄/dm³.

Średnie stężenie zawartości chlorków i siarczanów w ściekach bytowych wprowadzanych do kanalizacji miejskiej w okresie 2009 – 2013 wynosiło w przypadku:

- Sanatorium „ASTORIA” – 2.042,82 mg Cl/dm³, 522,81 mg SO₄/dm³,
- Sanatorium „SANATO” – 4.477,4 mg Cl/dm³, 1.190,05 mg SO₄/dm³,
- Sanatorium „Słowacki” – 1.968,58 mg Cl/dm³, 460,76 mg SO₄/dm³,
- Zakład leczniczy „NATURA” – 2.104,9 mg Cl/dm³, 792,55 mg SO₄/dm³,
- Sanatorium „Zbyszko” – 2.029,26 mg Cl/dm³, 556 mg SO₄/dm³. [Dowód: akta kontroli str. 88-89]

Spośród 13 zakładów lecznictwa uzdrowskiego odprowadzających ścieki pokąpielowe do oczyszczalni *Uzdrowiska Busko-Zdrój S.A.*, *Przedsiębiorstwo* przeprowadziło w latach 2011-2012 kontrole jakości ścieków bytowych⁸ w sześciu zakładach. [Dowód: akta kontroli str. 10, 11, 88-90, 327, 373]

W przypadku badań jakości ścieków bytowych wykonanych przez MPGK w Sanatorium „Krystyna” wystąpiły przekroczenia dopuszczalnych wartości stężenia związków chlorku określonych w rozporządzeniu Ministra Budownictwa w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych, natomiast w przypadku sanatorium „Rafał” – chlorków i siarczanów. W trakcie jedynego badania jakości ścieków bytowych (w 2011 r.) w Sanatorium „Krystyna” poziom chlorków i siarczanów wynosił 1.644 mgCl/dm³ i 275,6 mgSO₄/dm³. W Sanatorium „Rafał” ww. przekroczenia wystąpiły w trzech na cztery badania, tj. w jedynym badaniu z 2011 r. – 2.367 mgCl/dm³ i 604,1 mgSO₄/dm³ oraz w dwóch z 2012 r. – obecność chlorków na poziomie

⁸ W okresie od 1 stycznia 2009 do 31 grudnia 2010 r. i od 1 stycznia do 21 października 2013 r. (data badania przez NIK) nie prowadzono takich badań.

3.025,6 mgCl/dm³, 1.878,8 mgCl/dm³ oraz siarczanów 674 mgSO₄/dm³ i 584,3 mgSO₄/dm³.
[Dowód: akta kontroli str. 88-90]

Podstawą zaopatrzenia w wodę zakładów lecznictwa uzdrowiskowego i odprowadzania z nich ścieków była umowa, którą zawierało *Przedsiębiorstwo* z tymi zakładami. Na podstawie analizy sześciu umów o zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków zawartych z: Sanatorium „Słowacki”⁹, Pensjonatem „SANATO”¹⁰, Przedsiębiorstwem Wielobranżowym „AGIM” s.c.-Sanatorium „Zbyszko”¹¹, Sanatorium Uzdrowiskowym „ASTORIA”¹², Zakładem Leczniczym „NATURA”¹³ ustalono, że *Przedsiębiorstwo* w pięciu przypadkach zawarło umowy na odbiór ścieków bytowych i w jednym (Sanatorium „ASTORIA” umowa nr 3000) na odbiór ścieków przemysłowych lub będących mieszaniną ścieków przemysłowych ze ściekami bytowymi. W załączniku do tej umowy (umowa nr 3000) określono maksymalne dopuszczalne ładunki zanieczyszczeń w ściekach odprowadzanych przez ten podmiot w sposób zgodny z załącznikiem nr 2 do rozporządzenia Ministra Budownictwa z 14 lipca 2006 r. w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych. [Dowód: akta kontroli str. 14-19, 23-28, 30-33, 35-38, 41-48, 50-53]

Przedsiębiorstwo w latach 2010 – 2013 zleciło trzy analizy wpływu ścieków pokąpielowych wprowadzanych do miejskiej sieci kanalizacji sanitarnej przez zakłady lecznictwa uzdrowiskowego, na pracę miejskiej oczyszczalni ścieków, tj.:

- *Analizę wpływu wód pokąpielowych na działanie oczyszczalni ścieków w Siestawicach ze stycznia 2010 r., opracowaną przez Przedsiębiorstwo Inżynierii Sanitarnej „MEKOR”*¹⁴ [Dowód: akta kontroli str. 220-253]
- *Analizę i ocenę dynamiki dopływu ścieków do oczyszczalni w Siestawicach gmina Busko-Zdrój – w okresie perspektywicznym z 2012 r.*¹⁵ [Dowód: akta kontroli str. 117-164];
- *Opinię pn. Możliwość przyjmowania ścieków pokąpielowych z terenu miasta Buska-Zdroju przez oczyszczalnię ścieków komunalnych w Siestawicach z października 2013 r., sporządzoną przez Biuro Projektowo-Usługowe EKO-PLAN*¹⁶ w Kielcach. [Dowód: akta kontroli str. 91-115].

Stanisław Urban, Dyrektor ds. wodno-kanalizacyjnych *MPGK* wyjaśnił, że *MPGK* zleciło firmie „MEKOR” opracowanie analizy wpływu ścieków pokąpielowych na funkcjonowanie miejskiej oczyszczalni ścieków, w celu uzyskania opinii o możliwości przyjmowania ścieków pokąpielowych przez miejską oczyszczalnię. Nie potrafił natomiast wyjaśnić przyczyn zlecenia opracowania ww. analizy dopiero po upływie pół roku od podjęcia przez Radę Miejską w Busku-Zdroju uchwały (nr XXVIII/312/09 z 30.04.2009 r.) w sprawie regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków, wprowadzającej zakaz przyłączania do miejskiej sieci kanalizacyjnej dostawców w celu zrzutu ścieków pokąpielowych. [Dowód: akta kontroli str. 328]

Krzysztof Kryczka, *Prezes Zarządu* wyjaśnił, że on podjął decyzję o opracowaniu *Analizy i oceny dynamiki dopływu ścieków do oczyszczalni w Siestawicach gm. Busko-Zdrój – w okresie perspektywicznym*, w celu przeprojektowania i zwiększenia przepustowości komunalnej oczyszczalni ścieków do poziomu 4 700 m³/dobę. On też podjął decyzję o opracowaniu analizy przez Biuro Projektowo-Usługowe EKO-PLAN w związku z czynnościami Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Natomiast decyzję o potrzebie zlecenia opracowania analizy przez Przedsiębiorstwo Inżynierii Sanitarnej „MEKOR” dla celów projektowych podjęła prawdopodobnie (według Krzysztofa Kryczki) *Prezes Zarządu* Maria Rusak. [Dowód: akta kontroli str. 650]

Z powyższych analiz i opinii wynikają ograniczenia w zakresie odbioru ścieków pokąpielowych przez miejską oczyszczalnię ścieków, tj.:

⁹ Umowa nr 2510 z dnia 18 listopada 2003 r.

¹⁰ Umowa nr 288 z dnia 17 listopada 2003 r.

¹¹ Umowa nr 2912 z dnia 29 sierpnia 2008 r.

¹² Umowa nr 2466 i nr 3000 z dnia 1 lipca 2007 r.

¹³ Umowa nr 2602 z dnia 8 września 2004 r.

¹⁴ Analizę opracował mgr inż. Rafał Jankowski.

¹⁵ Analiza opracowana przez zespół w składzie dr inż. Marian Długosz i dr inż. Jacek Myczka.

¹⁶ Opinię opracował mgr inż. Piotr Surgiel specjalność instalacyjno-inżynieryjna – oczyszczalnie ścieków, nr uprawnień KL 361/94.

- 1) w opinii pn.: *Możliwość przyjmowania ścieków pokąpielowych z terenu miasta Buska-Zdroju przez oczyszczalnię ścieków komunalnych w Siesławicach* (opracowanej przez EKO-PLAN) stwierdza się m.in., że (...) *średniodobowe dopływy do oczyszczalni ścieków komunalnych w Siesławicach są wyższe od projektowanych, co wynika z dużej ilości wód infiltracyjnych, przypadkowych i roztopowych oraz doprowadzenia do oczyszczalni ścieków komunalnych, wód pokąpielowych. (...) Przy wysokich dopływach do oczyszczalni może dochodzić do zjawiska wypłukania osadu czynnego na skutek przeciążenia hydraulicznego osadników wtórnych, przedostania się osadu do odbiornika (skażenie biologiczne i fizykochemiczne), co w konsekwencji prowadzi do konieczności ponownego rozruchu części biologicznej oczyszczalni. Z powyższej opinii wynika również konieczność podjęcia działań zmierzających do zmniejszenia obciążenia hydraulicznego oczyszczalni, co można osiągnąć poprzez kontynuowanie zmniejszania ilości wód infiltracyjnych, przypadkowych i roztopowych poprzez uszczelnianie kolejnych odcinków sieci kanalizacyjnej oraz nieprzyjmowanie wód pokąpielowych do oczyszczalni ścieków komunalnych. W opinii wskazano też, że ścieki pokąpielowe charakteryzują się wysokimi stężeniami chlorków i siarczanów przez co oddziałują korozyjnie na beton. Ścieki o tak wysokich stężeniach chlorków i siarczanów powodują korozję studzienek żelbetonowych i kanałów betonowych miejskiej sieci kanalizacyjnej (.....) Doprowadzenie wód pokąpielowych do sieci kanalizacji miejskiej nieprzystosowanej do przyjmowania ścieków agresywnych w stosunku do betonu będzie powodowało niszczenie studzienek i kanałów betonowych. Opinia EKO-PLAN sugeruje, aby docelowo rozdzielić sieć kanalizacji wód pokąpielowych od sieci kanalizacji miejskiej i doprowadzać ścieki pokąpielowe do przeznaczonej do ich oczyszczania, oczyszczalni wód pokąpielowych w Siesławicach za pomocą sieci żelbetowej o odpowiednich klasach odporności lub z zastosowaniem studzienek z tworzywa sztucznego i rur kamionkowych. [Dowód: akta kontroli str. 91-115]*
- Z opinii nie wynika natomiast ile studzienek i które konkretne odcinki kanałów betonowych (o jakiej długości) są skorodowane na skutek oddziaływania związków chloru i siarki zawartych w ściekach pokąpielowych, jaka jest skala uszkodzeń (studzienek i kanałów) oraz czy wymagana jest wymiana uszkodzonych urządzeń kanalizacji sanitarnej. Krzysztof Kryczka, Prezes Zarządu wyjaśnił, że nie posiada materialnych dowodów potwierdzających dokonanie przez MP GK oceny stopnia uszkodzenia studzienek betonowych lub betonowych odcinków sieci kanalizacyjnej w wyniku oddziaływania ścieków pokąpielowych. [Dowód: akta kontroli str. 650]
- Z informacji uzyskanej w toku kontroli od autora opinii o możliwości przyjmowania ścieków pokąpielowych z terenu miasta Buska-Zdroju przez komunalną oczyszczalnię ścieków wynika, że z powodu konieczności zmniejszenia obciążenia hydraulicznego miejskiej oczyszczalni, ścieki pokąpielowe nie powinny być do niej doprowadzane. Ze względu na wysokość stężenia chlorków i siarczanów w wodach pokąpielowych oraz proporcję pomiędzy ilością wód pokąpielowych, a ilością ścieków miejskich (około 1 do 8), wspólne oczyszczanie ścieków pokąpielowych ze ściekami miejskimi, nie stanowi zagrożenia dla komunalnej oczyszczalni ścieków. [Dowód: akta kontroli str. 710, 711]
- Z informacji uzyskanej w toku kontroli od prezesa Zarządu Uzdrowisko Busko-Zdrój S.A. wynika, że wody pokąpielowe dostarczane są do oczyszczalni ścieków pokąpielowych siecią kanalizacyjną o łącznej długości 2.112 mb., wykonaną z rur kamionkowych. [Dowód: akta kontroli str. 563]
- Z rocznego sprawozdania M-06 za 2012 r. (o wodociągach kanalizacji i wywozie nieczystości ciekłych gromadzonych w zbiornikach bezodpływowych) oraz *Analizy i oceny dynamiki dopływu ścieków do oczyszczalni w Siesławicach gmina Busko-Zdrój – w okresie perspektywicznym (z 2012 r.)* wynika, że udział długości sieci kanalizacji sanitarnej wykonanej z betonu (15,7 km) w łącznej długości sieci kanalizacji sanitarnej (161,5 km) stanowił 9,7% według stanu na 31 grudnia 2012 r. [Dowód: akta kontroli str. 137, 138, 361]
- 2) w *Analizie i ocenie dynamiki dopływu ścieków do oczyszczalni w Siesławicach gmina Busko-Zdrój – w okresie perspektywicznym* stwierdza się: *na podstawie analizy z dnia 3.02.2006 r., woda z ujęcia „Las Winiarski” posiada 5 425 mg/dm³ chlorków (...), co w efekcie po użyciu nie pozwala na odprowadzenie jej do istniejącej oczyszczalni ścieków bytowych. [Dowód: akta kontroli str. 91-164]*

- 3) w *Analizie wpływu wód pokąpielowych na działanie oczyszczalni ścieków w Siesławicach* (opracowanej przez „MEKOR”) również stwierdza się negatywny wpływ dużej zawartości chlorków doprowadzanych ze ściekami na oczyszczalnię komunalną pracującą metodą zintegrowanego usuwania związków biogenych w systemie osadu czynnego niskoobciążonego. Wpływ ten przejawia się zwłaszcza znacznym wzrostem substancji mineralnych w osadzie czynnym (przy stężeniu soli powyżej 6 g/l), obniżeniem efektywności usuwania związków organicznych wyrażonych w BZT₅ lub CHZT oraz fosforu (przy czym stężenie chlorków w dopływie ścieków do 1000 mg/l nie wpływa na stopień usunięcia związków azotu i węgla, ale już znacznie obniża biologiczne usuwanie fosforu. Granica bezpieczeństwa dla usuwania fosforu wynosi 500 mg/l). Ten niekorzystny wpływ zasolenia ścieków chlorkami może być jednak w opinii autora znacząco obniżony przez wprowadzenie długiej (około dwa miesiące) adaptacji osadu czynnego do konkretnego zasolenia. Warunkiem w tym przypadku jest powolny wzrost stopnia zasolenia ścieków. W posumowaniu zwraca się uwagę, iż wielkość stężenia chlorków (536 mg/dm³) i siarczanów (236 mg/dm³) w mieszaniu ścieków komunalnych i pokąpielowych dopływających do oczyszczalni w okresie teraźniejszym (stan na rok 2010) nie powinny mieć wpływu na funkcjonowanie oczyszczalni. Analizując jednak okres perspektywiczny do 2040 r. można spodziewać się zakłóceń procesu usuwania fosforu oraz wzmożonej korozji betonów. Z analizy jakości ścieków oczyszczonych z punktu widzenia obecności chlorków i siarczanów zarówno dla okresu teraźniejszego jak i perspektywicznego można, według autora opracowania, stwierdzić, że oczyszczalnia ścieków spełniać będzie normy określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie warunków jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego. [Dowód: akta kontroli str. 220 – 253]

W okresie objętym kontrolą w *Przedsiębiorstwie* przeprowadzone zostały dwie kontrole przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach dotyczące sprawdzenia jakości odprowadzanych ścieków komunalnych. Pierwsza (kontrola nr 2/2011) przeprowadzona została w styczniu 2011 r. i obejmowała swoim zakresem przestrzeganie przepisów dotyczących ochrony środowiska, gospodarki ściekowej i gospodarki odpadami występujących w związku z eksploatacją oczyszczalni ścieków w Siesławicach. W wyniku powyższej kontroli WIOŚ nie sformułował zaleceń pokontrolnych.

Druga (kontrola nr 220/2012) z sierpnia 2012 r. miała na celu sprawdzenie przestrzegania przepisów ochrony środowiska w zakresie punktowych źródeł zanieczyszczeń komunalnych, z uwagi na stwierdzoną eutrofizację¹⁷ w jednolitych częściach wód, w których ww. punktowe źródła są zlokalizowane. Z protokołu kontroli WIOŚ wynika, że badania jakości odprowadzanych ścieków wykonywane są przez akredytowane Laboratorium Przedsiębiorstwa Naukowo-Technicznego „EKOTERRA” Sp. z o. o. w Kielcach z miesięczną częstotliwością oraz dodatkowo w ramach samokontroli przez laboratorium własne *Przedsiębiorstwa*, co najmniej raz w miesiącu. W badaniach wykonanych przez laboratorium akredytowane nie stwierdzono przekroczeń stężeń zanieczyszczeń określonych dla okresu awarii i rozruchu oczyszczalni. W badaniach z 11 maja 2012 r. stwierdzono jedynie przekroczenie stężenia azotu ogólnego określonego dla pracy oczyszczalni w warunkach normalnych. W rejestrze badań laboratorium *Przedsiębiorstwa*, nie odnotowano występowania przypadków przekroczenia stężeń zanieczyszczeń dla okresu awarii i rozruchu oczyszczalni. MPGK prawidłowo realizowało warunki określone w pozwoleniu wodnoprawnym RLO.6341.6.2012 z 26 kwietnia 2012 r. W wyniku powyższej kontroli, WIOŚ nie sformułował zaleceń pokontrolnych. [Dowód: akta kontroli str. 165-186]

W wieloletnim planie rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych na lata 2009 – 2013 (zatwierdzonym przez Radę Miejską w Busku-Zdroju uchwałą nr XXV/280/2009 z 27 lutego 2009 r.), *Przedsiębiorstwo* ujęło realizację 20 zadań inwestycyjnych, w tym m.in. rozbudowę i remont oczyszczalni ścieków komunalnych w Siesławicach oraz przebudowę i remont istniejącej kanalizacji sanitarnej na terenie miasta Busko-Zdrój. W kolejnym wieloletnim planie na lata 2014 – 2016 założono m.in. kontynuowanie rozbudowy i modernizacji miejskiej oczyszczalni ścieków komunalnych. Ww. plany nie

¹⁷ Proces wzbogacania zbiorników wodnych w substancje pokarmowe np. biogeny, skutkujący wzrostem żywności wód.

zawierały propozycji zadań zmierzających do rozwiązania problemu odprowadzania ścieków pokąpielowych na terenie gminy Busko-Zdrój. [Dowód: akta kontroli str. 215]

Przedsiębiorstwo nie posiadało także własnych propozycji rozwiązania problemu oczyszczania tego rodzaju ścieków oraz nie dokonywało sprawdzenia możliwości oczyszczania ścieków pokąpielowych w oczyszczalni wód pokąpielowych Uzdrowiska Busko-Zdrój S.A. Nie przeprowadzono również analizy kosztów zbudowania sieci kanalizacyjnej wód pokąpielowych do oczyszczalni ścieków pokąpielowych i możliwości znalezienia środków na jej sfinansowanie. Jedynym działaniem *MPGK* w kwestii odprowadzania ścieków pokąpielowych przez nowe zakłady lecznictwa uzdrowskiego, było zawarcie umowy w dniu 23 października 2009 r. z Przedsiębiorstwem Inżynierii Sanitarnej „MEKOR” (z siedzibą w Gnieźnie), na wykonanie analizy wpływu ścieków „pokąpielowych” z wód leczniczych – chlorkowo-sodowej, siarczkowej, jodkowej oraz jodkowo-żelazistej, na działanie mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków w Siesławicach. [Dowód: akta kontroli str. 213, 214, 217, 218]

Powyższa umowa z „MEKOR” zawarta została po upływie sześciu miesięcy licząc od daty przekazania przez *MPGK* projektu uchwały w sprawie regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków (9 kwietnia 2009 r.), w którym wnoszono o podjęcie przez burmistrza inicjatywy uchwałodawczej w przedmiotowej sprawie. Zakaz przyłączania się dostawców ścieków pokąpielowych do miejskiej sieci kanalizacyjnej określony został w § 22 ust. 4 regulaminu uchwalonego przez Radę Miejską w Busku-Zdroju w dniu 30 kwietnia 2009 r. [Dowód: akta kontroli str. 746, 748, 753]

Na dzień 17 października 2013 r., 18 zakładów lecznictwa uzdrowskiego w Busku-Zdroju (dalej: *zakłady*) świadczyło usługi w zakresie kąpeli z wykorzystaniem wód leczniczych. Ścieki pokąpielowe powstałe w wyniku tych usług, 13 *zakładów* odprowadzało do oczyszczalni ścieków pokąpielowych będącej własnością Uzdrowiska „Busko-Zdrój” S.A. Pozostałe pięć *zakładów*, tj.: Sanatorium „Słowacki”, Pensjonat „Sanato”, Sanatorium „Astoria”, Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „AGiM” s.c. - Sanatorium „Zbyszko” oraz Zakład Rehabilitacji Leczniczej „Natura” odprowadzało ścieki pokąpielowe do miejskiej oczyszczalni ścieków w ramach umów zawartych z *MPGK*. [Dowód: akta kontroli str. 10-13]

Badanie umów zawartych przez *MPGK* z ww. *zakładami* wykazało m.in., że:

- w umowie z Sanatorium „Słowacki” zapisano, iż dostawca (*MPGK*) zobowiązuje się do ciągłego odbioru z nieruchomości ścieków o ilości, stanie i składzie określonym w załączniku do niniejszej umowy. W załączniku nr 1 (dotyczy budynku Sanatorium nr 31) w załączniku nr 2 (dotyczy budynku Sanatorium nr 35) do omawianej umowy zapisano: rodzaj kanalizacji - miejska, użytkowanie wody z przeznaczeniem na cele - pozostali odbiorcy, wielkość zaopatrzenia w wodę według wskazań wodomierza. W ww. załącznikach do umowy nie określono innych parametrów ścieków, w tym parametrów i limitów ilościowych ścieków pokąpielowych, wprowadzanych do kanalizacji miejskiej. W umowie wskazano również, że Sanatorium zobowiązuje się nie wprowadzać do urządzeń kanalizacyjnych ścieków przemysłowych, wód opadowych ani ścieków opadowych oraz że zobowiązuje się do wprowadzania ścieków o stanie i składzie niezagrożającym prawidłowej eksploatacji urządzeń kanalizacyjnych określonych w ustawie o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków oraz aktach wykonawczych do ustawy. Jednocześnie *MPGK* ma prawo do odcięcia dostawy wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego, po uprzednim 20-dniowym zawiadomieniu powiatowego inspektora sanitarnego, burmistrza oraz Sanatorium, jeżeli jakość wprowadzanych ścieków nie spełnia wymogów określonych w przepisach lub stwierdzono celowe uszkodzenie albo pominięcie urządzenia pomiarowego. W umowie zapisano, że wypowiedzenie umowy przez *MPGK* może nastąpić w wypadkach określonych w Kodeksie cywilnym i w art. 8 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, w szczególności w razie niedotrzymania przez Sanatorium warunków umowy, niewywiązywania się z obowiązków wynikających z przepisów prawa lub w wypadku niemożności świadczenia usług z przyczyn niezależnych od dostawcy (§ 19 ust. 2 tej umowy). [Dowód: akta kontroli str. 14-19]

Powyższa umowa została wypowiedziana Sanatorium przez Dyrektora *MPGK* ds. Wodno-Kanalizacyjnych Stanisława Urbana pismem z dnia 16 lipca 2013 r., z terminem jej rozwiązania z dniem 31 października 2013 r. Jako podstawę wypowiedzenia umowy podano

zapis zawarty w § 19 ust. 2 tej umowy. W uzasadnieniu wypowiedzenia zapisano: *przyczyną wypowiedzenia umowy jest nienależyte wykonywanie umowy przez Państwa poprzez zrzut do kanalizacji sanitarnej ścieków „pokąpielowych” to jest ścieków wytworzonych przy udzielaniu zabiegów leczniczych (kąpeli, inhalacji, płukań itp.) z zastosowaniem wód leczniczych występujących w uzdrowiskach Busko-Zdrój i Solec-Zdrój lub ich okolicach, w szczególności solanki siarczkowo-siarkowodorowej oraz solanki jodkowo-bromkowej. Stanowi to naruszenie § 22 ust. 4 Regulaminu stanowiącego załącznik do uchwały nr XXVIII/312/09 Rady Miejskiej w Busku-Zdroju z dnia 30 kwietnia 2009 r. w sprawie regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków.* Wypowiedzenie umowy zostało przekazane do wiadomości Urzędowi Miasta i Gminy w Busku-Zdroju oraz Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Busku-Zdroju. [Dowód: akta kontroli str. 20, 40]

Pismem z 19 września 2013 r. Sanatorium „Słowacki” zwróciło się do Prezesa MPGK Krzysztofa Kryczki z prośbą o przedłużenie terminu rozwiązania umowy do czasu ukończenia budowy kolektora, którym sanatorium będzie mogło odprowadzać ścieki pokąpielowe do oczyszczalni ścieków pokąpielowych Uzdrowiska Busko-Zdrój S.A. W odpowiedzi na powyższe, pismem z 7 października 2013 r., Dyrektor ds. Wodno-Kanalizacyjnych MPGK Stanisław Urban nie wyraził zgody na przedłużenie okresu wypowiedzenia umowy. [Dowód: akta kontroli str. 21-22]

- umowa z Pensjonatem „Sanato”, zawierała (za wyjątkiem załączników) identyczne postanowienia jak opisana wyżej, zawarta z Sanatorium „Słowacki”. W aneksie do umowy nr 228, podpisanym 15 lipca 2004 r. Dostawca nie zawarł żadnych postanowień dotyczących parametrów i limitów ilościowych ścieków pokąpielowych, wprowadzanych do kanalizacji miejskiej. W § 4 tego aneksu zapisano, że: (...) *Dostawca ustali ilość odprowadzanych ścieków jako równą ilość wody pobranej przez Odbiorcę określonej w oparciu o wskazania wodomierza głównego.* [Dowód: akta kontroli str. 23-28]
- umowa z Zakładem Leczniczo-Rehabilitacyjnym „Natura” zawierała identyczne postanowienia jak umowy opisane wyżej, z tym że nie zawierała ona żadnych załączników i aneksów. [Dowód: akta kontroli str. 30-33]
- zapisy umowy zawartej z Przedsiębiorstwem Wielobranżowym „AGiM” s.c. (Sanatorium „Zbyszko”) w nieznacznym stopniu różniły się od postanowień opisanych w ww. umowach. W zakresie odprowadzenia ścieków w analizowanej umowie zawarto zapisy że Sanatorium zobowiązało się w szczególności do wprowadzania do kanalizacji ścieków o stanie i składzie nie zagrażającym prawidłowej eksploatacji instalacji, sieci i innych urządzeń kanalizacyjnych, MPGK miało prawo odciąć dostawę wody lub zamknąć przyłącze kanalizacyjne zawiadamiając na co najmniej 20 dni wcześniej powiatowego inspektora sanitarnego, burmistrza oraz Sanatorium, jeżeli jakość wprowadzanych ścieków nie spełniała wymogów określonych w przepisach prawa lub stwierdzono celowe uszkodzenie albo pominięcie urządzenia pomiarowego. W umowie wskazano, że może ona być rozwiązana przez każdą ze stron z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia, ze skutkiem na koniec miesiąca kalendarzowego z tym, że MPGK mogło wypowiedzieć umowę jedynie z przyczyn wiążących się z niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem umowy przez Sanatorium. W analizowanej umowie nie zawarto zapisów dotyczących warunków odprowadzania ścieków pokąpielowych lub ścieków przemysłowych. [Dowód: akta kontroli str. 35-38]

Umowy z Pensjonatem „Sanato”, z Zakładem Leczniczo-Rehabilitacyjnym „Natura” oraz z Przedsiębiorstwem Wielobranżowym „AGiM” s.c. zostały wypowiedziane przez Dyrektora MPGK ds. Wodno-Kanalizacyjnych Stanisława Urbana w dniu 16 lipca 2013 r., z terminem jej rozwiązania określonym na 31 października 2013 r. Jako podstawę wypowiedzenia podano takie same przyczyny jak opisane wyżej, w przypadku Sanatorium „Słowacki”. [Dowód: akta kontroli str. 29, 34, 39]

Z Sanatorium Uzdrowskim „Astoria” zostały zawarte w dniu 1 lipca 2007 r. dwie umowy. Umowa nr 3000 dotyczyła świadczenia usług w zakresie odprowadzania ścieków przemysłowych lub będących mieszaniną ścieków przemysłowych ze ściekami bytowymi. W załączniku nr 1 do tej umowy określono jakość, rodzaj i ilość odprowadzanych ścieków

przemysłowych do kanalizacji miejskiej. Dopuszczalne dobowe odprowadzanie ścieków ustalono na poziomie 2,1 m³ (godzinowe 0,087 m³). Ponadto ustalono maksymalne stężenia m.in. chlorków i siarczanów na wylocie w wysokości odpowiednio: 1000 mg/l oraz 500mg/l. Powyższa umowa została wypowiedziana pismem z dnia 21 sierpnia 2009 r. przez ówczesnego Prezesa Zarządu Miejsko Gminnego Zakładu Komunalnego. Jako przyczynę wypowiedzenia umowy podano: *wejście w życie uchwały Rady Miejskiej nr XXVIII/312/09 z dnia 30 kwietnia 2009 r. w sprawie regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków zakazującej w § 22 ust. 4 zrzutu ścieków pokąpielowych do kanalizacji miejskiej*. Zgodnie z dokonanym wypowiedzeniem, umowa uległa rozwiązaniu 30 listopada 2009 r. [Dowód: akta kontroli str. 41-49] Umowa nr 2466 o *zaopatrzenie w wodę i odprowadzenie ścieków* zawierała takie same postanowienia jak opisana wyżej umowa, zawarta z Przedsiębiorstwem Wielobranżowym „AGiM” s.c. Umowa ta została również wypowiedziana pismem z dnia 16 lipca 2013 r. w identyczny sposób jak w przypadku pozostałych czterech *zakładów*. [Dowód: akta kontroli str. 50-54]

Po podjęciu w dniu 30 kwietnia 2009 r. przez Radę Miejską uchwały nr XXVIII/312/09 w sprawie regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków, MPGK wysłało do czterech ww. *zakładów* (za wyjątkiem Sanatorium Uzdrowskiego „Astoria”) pismo z dnia 21 sierpnia 2009 r., w którym poinformowało, że zgodnie z § 22 ust. 4 ww. regulaminu - *zabroniony jest zrzut ścieków pokąpielowych do kanalizacji miejskiej*. Jednocześnie w piśmie tym poinformowano *zakłady*, że bezumowny zrzut ścieków stanowi wykroczenie opisane w art. 28 ust. 4 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (...). Pismo w powyższej sprawie do Sanatorium Uzdrowskiego „Astoria” zostało wysłane przez MPGK w dniu 21 września 2009 r., jako odpowiedź na pismo *zakładu* z dnia 10 września 2009 r. w sprawie zawarcia ponownej umowy na zrzut ścieków pokąpielowych. [Dowód: akta kontroli str. 61-64, 191]

Sanatorium „Słowacki”, Sanatorium Uzdrowskie „Astoria” oraz Zakład Leczniczo-Rehabilitacyjny „Natura” we wrześniu 2009 r. zwróciły się pisemnie do MPGK z prośbą o zawarcie umów na odbiór ścieków pokąpielowych do kanalizacji miejskiej, uzasadniając swoją prośbę niewielką ilością zużywanej wody leczniczej do zabiegów oraz podpisaniem długoterminowych umów z Narodowym Funduszem Zdrowia na prowadzenie działalności leczenia sanatoryjnego. MPGK nie wyraziło zgody na odbiór od ww. *Zakładów* ścieków pokąpielowych, o czym poinformowało je w pismach z dnia 21 września 2009 r. Jako podstawę odmowy odbioru tych ścieków podano ww. przepis regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków, jednocześnie informując *zakłady*, że w sprawie możliwości zrzutu ścieków pokąpielowych należy wystąpić do Uzdrowiska Busko-Zdrój S.A. [Dowód: akta kontroli str. 55-60]

W dniu 20 lutego 2012 r. i 6 kwietnia 2012 r. MPGK wystosowało do ww. pięciu *zakładów* wezwanie ostateczne do zaprzestania zrzutu ścieków pokąpielowych do miejskiej sieci kanalizacyjnej, wskazując na możliwość zamknięcia przyłączy kanalizacyjnych, jeżeli jakość wprowadzanych ścieków nie będzie spełniać wymogów określonych przepisami prawa. [Dowód: akta kontroli str. 192-201]

Sanatorium „Słowacki” pismem z dnia 17 czerwca 2013 r. zwróciło się do MPGK z prośbą o przedłużenie terminu na uregulowanie problemu związanego z odprowadzaniem ścieków pokąpielowych. W uzasadnieniu podano, że Sanatorium jest w trakcie negocjacji warunków umowy z Uzdrowskiem Busko-Zdrój S.A. na odbiór ścieków pokąpielowych. MPGK nie uwzględniło tej prośby Sanatorium i w odpowiedzi zawartej w piśmie z dnia 17 lipca 2013 r., wezwało do zaniechania zrzutu ścieków pokąpielowych do kanalizacji sanitarnej. [Dowód: akta kontroli str. 187-188]

Sanatorium Uzdrowskie „Astoria” pismem z dnia 24 czerwca 2013 r. zwróciło się z prośbą do MPGK o przedłużenie terminu przyłączenia kanału ścieków pokąpielowych do oczyszczalni ścieków pokąpielowych Uzdrowiska Busko-Zdrój S.A., z powodu trwających prac. W odpowiedzi na to pismo MPGK nie wyraziło zgody na przedłużenie terminu i wezwało do jak najszybszego podłączenia sanatorium do oczyszczalni ścieków pokąpielowych. [Dowód: akta kontroli str. 189-190]

Na dzień 6 listopada 2013 r. *MPGK* nie dokonało zamknięcia przyłączy kanalizacyjnych dla omawianych *zakładów*, mimo iż umowy w tym zakresie zostały wypowiedziane z dniem 31 października 2013 r. Z wyjaśnień złożonych przez Prezesa Zarządu Krzysztofa Kryczkę oraz załączonych do niego pism wynika, że *zakłady* złożyły oświadczenia o zaprzestaniu zrzutu ścieków pokąpielowych do kanalizacji sanitarnej, co było powodem odstąpienia od zamknięcia im przyłączy kanalizacyjnych, oraz że *MPGK* zamierza przeprowadzić w *zakładach* kontrolne badania jakości ścieków wprowadzanych do kanalizacji miejskiej. [Dowód: akta kontroli str. 310-315]

W dniu 4 listopada 2013 r. *MPGK* ponownie zawarło umowy z pięcioma zakładami (o których mowa wyżej) z mocą obowiązującą od 1 listopada 2013 r. W umowach wskazano m.in. zakaz wprowadzania ścieków pokąpielowych do kanalizacji sanitarnej. [Dowód: akta kontroli str. 375-394]

Taryfy opłat za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków w okresie objętym kontrolą nie zawierały odrębnych cen za odprowadzanie ścieków pokąpielowych. [Dowód: akta kontroli str. 316-325]

W latach 2010-2012 *MPGK* obciążało *zakłady* za zrzut ścieków pokąpielowych do kanalizacji sanitarnej na podstawie wskazań wodomierzy zamontowanych przez dostawcę wód leczniczych, tj. firmę Hydrogeotechnika Sp. z o.o. w Kielcach. Stawki opłat za 1 m³ ścieków pokąpielowych były takie same jak za ścieki bytowe (grupa taryfowa – gospodarstwa domowe) i w latach 2010-2011 wynosiły netto 3,93 zł, a w 2012 r. 4,48 zł. Do dnia 17 października 2013 r. *MPGK* nie dokonywało i nie obciążało *zakładów* opłatami za odprowadzane ścieki pokąpielowe. Według informacji przekazanej przez Prezesa Zarządu Krzysztofa Kryczkę, Spółka planuje dokonać odczytu wskazań wodomierzy wód leczniczych pod koniec bieżącego roku. [Dowód: akta kontroli str. 10-13]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. *Przedsiębiorstwo* nie podejmowało inicjatyw skutecznego rozwiązania problemu oczyszczania ścieków pokąpielowych odprowadzanych do kanalizacji miejskiej przez zakłady lecznictwa uzdrowiskowego wykonujące zabiegi lecznicze na terenie gminy Busko-Zdrój.

Z wyjaśnień Krzysztofa Kryczki, *Prezesa Zarządu* wynika m.in., że technologia zastosowana w oczyszczalni nie pozwala na oczyszczanie ścieków pokąpielowych. Ścieki pochodzące z uzdrowisk zawierają znaczne ilości substancji nieorganicznych przeważnie w postaci soli rozpuszczonych, do których należą między innymi siarczany i chlorki. Substancje te powodują obniżenie własności sedymentacyjnych osadu, co prowadzi w konsekwencji do puchnięcia osadu oraz znacznie obniża biologiczne usuwanie fosforu. [Dowód: akta kontroli str. 208-209]

Przedsiębiorstwo nie posiadało własnych propozycji rozwiązania problemu oczyszczania ścieków pokąpielowych oraz nie dokonywało sprawdzenia możliwości oczyszczania ścieków pokąpielowych w oczyszczalni wód pokąpielowych Uzdrowiska Busko-Zdrój S.A. [Dowód: akta kontroli str. 213-214, 217- 219]

Przedsiębiorstwo w dniu 9 kwietnia 2009 r. przekazało burmistrzowi miasta i gminy Busko-Zdrój, projekt regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków, wprowadzającego zakaz przyłączania do miejsko-gminnej sieci kanalizacyjnej, dostawców w celu zrzutu ścieków pokąpielowych, bez przeprowadzenia analiz uzasadniających negatywny wpływ tych ścieków na funkcjonowanie miejskiej oczyszczalni ścieków w Siesławicach. Pierwsza analiza wpływu wód pokąpielowych na działanie ww. oczyszczalni ścieków opracowana została dopiero w roku 2010, na podstawie umowy zawartej przez *MPGK* w dniu 23 października 2009 r. z *Przedsiębiorstwem Inżynierii Sanitarnej „MEKOR”* z siedzibą w Gnieźnie. Umowę zawarto więc po upływie sześciu miesięcy od przekazania projektu ww. regulaminu, w celu podjęcia przez burmistrza inicjatywy uchwałodawczej w przedmiotowej sprawie. [Dowód: akta kontroli str. 217 – 219, 220 – 252, 746 – 756]

Stanisław Urban Dyrektor ds. wodno-kanalizacyjnych *MPGK* wyjaśnił, że poza umową zawartą w dniu 23 października 2009 r. z *Przedsiębiorstwem Inżynierii Sanitarnej „MEKOR”*, *MPGK* nie posiada dokumentów, które potwierdzałyby, że w latach 2009 – 2013 podejmowane były działania, wychodzące naprzeciw potrzebie odprowadzania ścieków pokąpielowych przez nowe

zakłady lecznictwa uzdrowiskowego na terenie gminy Busko-Zdrój. Stanisław Urban nie potrafił wyjaśnić przyczyn tego stanu. [Dowód: akta kontroli str. 213 – 214]

Zgodnie z art. 21 ust. 1-3 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, *Przedsiębiorstwo* opracowuje wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń kanalizacyjnych określając w nim m.in. przedsięwzięcia rozwojowo-modernizacyjne w poszczególnych latach. Plan powinien być zgodny z ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Z uchwały nr XX/240/08 z 30 października 2008 r. Rady Miejskiej w Busku-Zdroju w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, obejmującego obszar uzdrowiska, wynika, że na terenie uzdrowiska Busko-Zdrój, w uzasadnionych przypadkach, dopuszcza się możliwość przebudowy i zmiany usytuowania istniejącej sieci kanalizacyjnej wód pokąpielowych w sposób niekolidujący z innymi ustaleniami planu. [Dowód: akta kontroli str. 818 – 831]

Ponadto z art. 5 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę wynika, że przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne zobowiązane jest do zapewnienia zdolności posiadanych urządzeń kanalizacyjnych do realizacji odprowadzania ścieków w sposób ciągły i niezawodny, a także zapewnić należyłą jakość odprowadzanych ścieków. Z uzyskanych w toku kontroli informacji od zakładów lecznictwa uzdrowiskowego wykonujących zabiegi lecznicze na terenie gminy Busko-Zdrój wynika m.in., że np. Sanatorium „Słowacki” nie mogło odprowadzać ścieków pokąpielowych do oczyszczalni Uzdrowiska Busko-Zdrój S.A., ponieważ nie było do tego celu stworzonej infrastruktury technicznej. Z informacji Dyrektora Hotelu „Gromada” w Busku-Zdroju wynika, że Hotel ten zwleka z rozpoczęciem przebudowy części pomieszczeń na gabinety zabiegowe ze względu na nierozwiązane kwestie odprowadzania ścieków pokąpielowych. Z informacji Pensjonatu „Sanato” w Busku-Zdroju wynika z kolei, że badania ścieków pokąpielowych odprowadzanych do miejskiej sieci kanalizacyjnej nie były wykonywane przez Pensjonat ze względu na brak określenia przez MPKG, zakresu wskaźników zanieczyszczeń i ich dopuszczalnych wartości, o których stanowi § 12 ust. 1 rozporządzenia Ministra Budownictwa sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych. [Dowód: akta kontroli str. 654, 655, 674, 676, 689, 690]

2. Pomimo stwierdzania przypadków przekroczenia dopuszczalnego stężenia chlorków i siarczanów w ściekach odprowadzanych do kanalizacji sanitarnej przez sanatoria „Rafał” i „Krystyna”, Zarząd *Przedsiębiorstwa* nie podejmował żadnych działań w celu wyeliminowania takiej sytuacji.

W trakcie badania jakości ścieków bytowych w 2011 r. poziom chlorków i siarczanów w Sanatorium „Krystyna” wynosił 1.644 mgCl/dm³ i 275,6 mgSO₄/dm³, natomiast w Sanatorium „Rafał” – 2.367 mgCl/dm³ i 604,1 mgSO₄/dm³. W roku 2012 badania jakości ścieków bytowych w Sanatorium „Rafał” wykazały obecność chlorków na poziomie 3.025,6 mgCl/dm³, 1.878,8 mgCl/dm³ oraz siarczanów 674 mgSO₄/dm³ i 584,3 mgSO₄/dm³. [Dowód: akta kontroli str. 88-90]

Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych, dopuszczalna wartość chlorków wprowadzanych do urządzeń kanalizacyjnych wynosi 1.000 mg CL/l, a dopuszczalna wartość siarczanów 500 mg SO₄/l.

Ponadto pomimo odprowadzania w latach 2009-2013 przez Sanatorium „Słowacki”, Pensjonat „SANATO”, Sanatorium „Zbyszko”, Sanatorium „ASTORIA” i Zakład leczniczy „NATURA” ścieków pokąpielowych zawierających stężenia związków chloru i siarczanów o wartościach wyższych niż określone ww. rozporządzeniem Ministra Budownictwa w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych do kanalizacji miejskiej, wypowiedzenia zawartych umów dokonano dopiero 16 lipca 2013 r. [Dowód: akta kontroli str. 14-54, 88-89]

Prezes Zarządu Krzysztof Kryczka wyjaśnił, iż: kontrole przeprowadzane w latach 2011 - 2012 w sanatoriach Rafał i Krystyna wykazały wysokie stężenia chlorków i siarczanów, ponieważ próby do badania laboratoryjnego ścieków pobierane były ze studzienek wskazanych przez pracowników sanatoriów i dotyczyły ścieków pokąpielowych zrzucanych do kanalizacji, która doprowadza ścieki do oczyszczalni ścieków pokąpielowych, a nie do miejskiej oczyszczalni

(*ww. sanatoria posiadają osobną kanalizację dla ścieków bytowych i osobną dla ścieków pokąpielowych*). Prezes wyjaśnił również, że przyczyną podjęcia działań w celu zaprzestania zrzutu ścieków o parametrach niezgodnych z przepisami *ww. rozporządzenia* dopiero w 2012 r. było objęcie przez niego stanowiska Prezesa Zarządu *MPGK* w dniu 15 lipca 2011 r. i koniecznością zapoznania się z działalnością *Przedsiębiorstwa*. [Dowód: akta kontroli str. 209, 649-650]

Powyższe wyjaśnienia nie zasługują na uwzględnienie. Badania jakości ścieków bytowych w Sanatorium „Rafał” przeprowadzone zostały czterokrotnie (w okresie objętym kontrolą), w tym trzykrotnie wyniki badań wskazywały stężenia chlorków i siarczanów powyżej dopuszczalnych. Zarząd *Przedsiębiorstwa* nie podjął działań mających na celu wyjaśnienie przyczyn przekroczenia stężeń chlorków i siarczanów, co pozwoliłoby na stwierdzenie ewentualnego pomyłkowego pobrania prób do badania i przeprowadzenie badań na podstawie prób pobranych z właściwych studzienek. [Dowód: akta kontroli str. 368]

Z uzyskanych w toku kontroli wyjaśnień od starszego laboranta *MPGK* i specjalisty ds. laboratorium *MPGK* pobierających próby ścieków do badania na zawartość chlorków i siarczanów wynika, iż pobór tych prób dokonywany był w obecności pracownika sanatorium, który wskazywał studzienkę jako miejsce przepływu ścieków bytowych. Według wyjaśniających, laboratorium *MPGK* nie posiada regulaminu (procedury) określającej sposób i miejsce usytuowania studzienek, z których można pobierać próbki do badania ścieków bytowych i przemysłowych. [Dowód: akta kontroli str. 363 – 372]

3. *Przedsiębiorstwo* w okresie objętym kontrolą przeprowadziło kontrole jakości ścieków bytowych tylko w sześciu spośród 13 zakładów lecznictwa uzdrowiskowego odprowadzających ścieki pokąpielowe do oczyszczalni ścieków *Uzdrowisko Busko-Zdrój S.A.* (46%). [Dowód: akta kontroli str. 10, 11, 88-90].

Zgodnie z art. 9 ust. 3 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i odprowadzaniu ścieków, obowiązkiem *MPGK* jest prowadzenie regularnej kontroli ilości i jakości odprowadzanych ścieków bytowych i przemysłowych oraz przestrzegania warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych. Dodatkowym uzasadnieniem przeprowadzenia takiej kontroli było stwierdzenie w dwóch sanatoriach („Rafał” i „Krystyna”) przekroczeń stężeń chloru i siarczanów w odprowadzanych ściekach do kanalizacji miejskiej.

Z wyjaśnień Krzysztofa Kryczki Prezesa Zarządu wynika, że brak było przesłanek, aby objąć kontrolą wszystkie *ww. zakłady*, ponieważ odprowadzają one ścieki pokąpielowe do oczyszczalni ścieków *Uzdrowisko Busko-Zdrój S.A.* Prezes zadeklarował objęcie w najbliższym czasie kontrolą jakości ścieków bytowych, wszystkie zakłady lecznictwa uzdrowiskowego działające na terenie *Buska-Zdroju*. [Dowód: akta kontroli str. 327, 373]

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że projektowana przepustowość komunalnej oczyszczalni ścieków na poziomie 4.700 m³/dobę jest w ocenie NIK, niewystarczająca uwzględniając średniodobowe dopływy do oczyszczalni wynoszące: 5.030 m³/dobę w 2010 r., 5.895 m³/dobę w 2011 r. oraz 5.059 m³/dobę w I półroczu 2012 r. (średniodobowe dopływy wynikające z *Analizy i oceny dynamiki dopływu ścieków do oczyszczalni w Siesławicach gm. Busko-Zdrój – w okresie perspektywicznym* opracowanej w 2012 r. na zlecenie *MPGK*). Dodatkowym argumentem świadczącym o niewystarczającej projektowanej przepustowości oczyszczalni jest nierozwiązany problem wód deszczowych i infiltracyjnych, skutkujący występowaniem wysokich przepływów ścieków, tj. na poziomie bliskim lub znacznie przewyższającym maksymalny poziom przepływu ścieków (9.660 m³/dobę), określony w pozwoleniu wodnoprawnym z 26 maja 2009 r. wydanym dla *MPGK*. Np. w czerwcu 2009 r. maksymalne dopływy ścieków do komunalnej oczyszczalni wyniosły 9.600 m³/dobę, we wrześniu 2010 r. – 9.446 m³/dobę, w lipcu 2011 r. – 16.024 m³/dobę, w czerwcu 2013 r. – 18.058 m³/dobę.

Wnioski
pokontrolne

IV. Wnioski

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli, wnosi o:

1. Podjęcie skutecznych działań w celu rozwiązania problemu oczyszczania ścieków pokąpielowych wytwarzanych przez podmioty udzielające zabiegów na terenie gminy Busko-Zdrój.
2. Rzetelne wywiązywanie się z obowiązku, określonego w art. 9 ust. 3 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, prowadzenia regularnej kontroli jakości odprowadzanych ścieków bytowych oraz przestrzegania warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych i podejmowanie odpowiednich działań w sytuacji stwierdzenia nieprzestrzegania tych warunków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, dnia maja 2014 r.

Kontrolerzy:
Stanisław Łuczyński
główny specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach
Dyrektor
Grzegorz Walendzik

.....
podpis

.....
podpis

Zbigniew Majewski
główny specjalista kontroli państwowej

.....
podpis

Krzysztof Kopeć
inspektor kontroli państwowej

.....
podpis

